

Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymä

**EHKÄISEVÄN JA TÄYDENTÄVÄN
TOIMEENTULOTUEN
MYÖNTÄMISOHJE
2022**

Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymä

Yhtymähallitus 21.12.2021 § 279

Sisällys

1	YLEISTÄ	4
1.1	Soveltamisohjeen tarkoitus	4
1.2	Käsitemäärittely.....	4
1.3	Toimeentulotuen myöntäminen.....	4
1.4	Menettely toimeentulotukiasioissa	4
1.5	Toimeentulotuen takaisinperintä (ToTuL 20–23 §)	5
2	TÄYDENTÄVÄSSÄ TOIMEENTULOTUESSA HUOMIOITAVAT MENOT	6
2.1	Hakijan erityisistä tarpeista tai olosuhteista aiheutuvat menot.....	6
2.1.1	Kodin perustaminen ja kodin tarvikkeet.....	6
2.1.2	Kodinkoneet.....	7
2.2	Asumiseen liittyvät menot.....	7
2.2.1	Asumiskustannusten kohtuullisuus	7
2.2.2	Vuokra- ja sähkölaskurästit.....	7
2.2.3	Vuokra- ja sähkövakuudet	7
2.3	Lasten harrastusmenot- ja tarvikkeet.....	8
2.3.1	Lasten harrastusmenot ja polkupyörä	8
2.3.2	Lastentarvikkeet	8
2.4	Muita täydentävän toimeentulotuen menoja	8
2.4.1	Tuettu loma	8
2.4.2	Edunvalvonta	9
2.4.3	Avioero.....	9
2.4.4	Tukipalvelumaksut	9
2.4.5	Hautauskustannukset	10
2.4.6	Romanivaatetus.....	10
2.4.7	Irtaimiston varastointi	11
2.4.8	Eriyisruokavaliot	11
2.4.9	Alkolukko	11
2.4.10	Valviran tai muut vastaavat maksut	11
2.4.11	Työllistymistä tukevat kustannukset	11
2.5	Opiskelu	11
2.5.1	Opiskelutarvikkeet	12
2.5.2	Opintolainan korot.....	12

2.6	Vapausrangaistus.....	12
2.7	Lasten elatus ja tapaaminen.....	12
2.8	Maahanmuutto.....	13
2.8.1	Kansalaisuushakemus.....	13
2.8.2	Alkuavustus.....	13
2.8.3	Seutulippu/kaupunkikortti.....	13
2.8.4	Todistusten kääntäminen.....	13
3	EHKÄISEVÄ TOIMEENTULOTUKI.....	14

1 YLEISTÄ

1.1 Soveltamisohjeen tarkoitus

Soveltamisohje on tarkoitettu selkiyttämään ja tarkentamaan täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen perusteita, menettelytapoja ja tuen määräytymistä. **Kunnan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen vahvistamaa ohjetta ei voi kuitenkaan käyttää yksinomaan päätöksen perusteluina, vaan päätösten tulee aina perustua toimeentulotukilain säädöksiin.** Soveltamisohjeen tarkoituksena on myös taata kuntalaisille yhdenvertainen käytäntö toimeentulotukilakia sovellettaessa. **Tämä ohje ei rajoita viranhaltijoiden yksilö- ja perhekohtaista harkintaa.**

1.2 Käsitelmärittely

Toimeentulotuen pitkäaikaisasiakas: Pitkäaikaisella toimeentulotukiasiakkaalla tarkoitetaan vähintään kuuden (6) kuukauden kestänyttä yhdenjaksoista perustoimeentuloasiakkuutta.

1.3 Toimeentulotuen myöntäminen

Perustuslain 19.1 §:n mukaan jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Toimeentulotuki on tämän oikeuden toteuttamista turvaava keskeinen rahaetus. Oikeudesta toimeentulotukeen säädetään toimeentulotuesta annetussa laissa (toimeentulotukilaki 1412/97 ja toimeentulotuesta annetun lain väliaikainen muuttaminen 1410/01).

Toimeentulotuki on viimesijainen taloudellisen tuen muoto. Ennen toimeentulotuen myöntämistä selvitetään hakijan mahdollisuudet saada muita sosiaaliturvaetuksia kuten työmarkkinatukea, asumistukea ja opintoetuksia. Lisäksi selvitetään mahdollisuus alentaa tai poistaa asiakasmaksuja esimerkiksi terveydenhuollosta, kotihoidosta, päivähoidosta, kerhotoiminnasta sekä harrastuksista. **Hakijoiden taloudellisen tuen tarve on aina arvioitava yksilö- tai perhekohtaisesti. Tarvittaessa hakijalle tehdään palvelutarpeen arvio ja/tai sosiaalityön suunnitelma. Palvelutarpeen arvioi sosiaalihuollon ammattihenkilö.** Perusteena täydentävän toimeentulotuen tarpeelle voi olla esimerkiksi pitkäaikainen toimeentulotukiasiakkuus (vähintään 6 kk yhtäjaksoinen oikeus perustoimeentulotukeen) tai muu hakijan erityinen olosuhde esimerkiksi asunnottomuus.

1.4 Menettely toimeentulotukiasioissa

Perustoimeentulotukea haetaan Kansaneläkelaitoksesta (jatkossa Kela). Kela myöntää myös kiireellisen toimeentulotuen. Täydentävän toimeentulotuen osalta Kela siirtää hakemuksen hakijan sitä pyytäessä kunnan sosiaalipalveluiden käsiteltäväksi. Asiakas voi myös itse hakea täydentävää tai ehkäisevää toimeentulotukea suoraan Siun Soten sosiaalipalveluista, kun Kela on jo antanut hänelle päätöksen perustoimeentulotuesta hakemusta koskevalle ajalle.

Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen hakijan (myös edunvalvonnassa olevan) on esitettävä hakemuksen liitteenä selvitykset tuloista ja varallisuudesta sekä muista toimeentulotukioikeuden selvittämisen kannalta välttämättömistä seikoista, mikäli ne eivät tule esille Kelan tiedoista:

- 2 kk:n tiliotteet kaikista tileistä, myös S-tilistä ja erilaisista pelitileistä (esim. Veikkaus-tili)
  - Tilioteliitteinä hyväksytään pankkien viralliset tiliotteet ja pelitileistä kuvakaappaus tai muu vastaava tosite. Pankkiautomaattien pikatiliotteet eivät käy liitteeksi.
- tosite vuokranmaksusta
- lasku/kuitti menoista, joihin hakee toimeentulotukea
- verotuspäätös vuosittain
- muut mahdolliset taloudellista tilannetta kuvaavat asiakirjat

Hakijan on yksilöitävä ja perusteltava täydentävän tai ehkäisevän toimeentulotuen tarve.

Mikäli hakemuksessa on puutteellisia tietoja tai hakemuksesta puuttuu tarvittavia liitteitä, hakijalle lähetetään lisäselvityspyyntö, jossa on yksilöity puuttuvat liitteet ja tiedot. (ToTuL 17–18 §, Sosiaalihuollon asiakaslaki 12 § ja Hallintolaki 31 §.) Puutteellinen hakemus viivästyttää asian käsittelyä tai hakemus voidaan joutua hylkäämään. Mikäli hakija antaa tahallisesti vääriä tietoja, asiasta voidaan tehdä rikostutkintapyyntö ja periä aiheeton toimeentulotuki takaisin (ToTuL 20 §).

Toimeentulotukilain perusteella päätös toimeentulotuesta tulee tehdä viimeistään 7. päivänä hakemuksen vastaanottamisesta tai täydentämisestä. Saapumispäivää ei lasketa määräaikaan (esim. hakemus saapuu maanantaina, määräajan laskeminen alkaa tiistaina ja päättyy seuraavan viikon keskiviikkona). Mikäli hakemus on saapunut Kelan kautta, laskenta alkaa päivästä, jolloin hakemus on vastaanotettu sosiaalipalveluissa.

Mikäli hakija pyytää päästä keskustelemaan henkilökohtaisesti sosiaalialan ammattihenkilön (sosiaalityöntekijä tai sosiaaliohjaaja) kanssa, tulee keskustelu toteuttaa viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä. Henkilökohtainen keskustelu voidaan toteuttaa myös puhelinkontaktina.

1.5 Toimeentulotuen takaisinperintä (ToTuL 20–23 §)

Toimeentulotukea voidaan periä takaisin, mikäli

- tuen saajalla on tuloja tai varallisuutta, jotka eivät ole hänen määrättävissään tukea myönnettäessä
- tuen saaja on tahallaan laiminlyönyt velvollisuutensa pitää huolta omasta elatuksestaan
- elatusvelvollinen on tahallaan laiminlyönyt elatusvelvollisuutensa, tällöin tuki peritään takaisin elatusvelvolliselta
- jos tuen myöntäminen on perustunut tahallaan annettuihin erehdyttäviin tietoihin tai ilmoitusvelvollisuuden laiminlyöntiin

Perinnän on kohdistuttava sen kuukauden etuuteen, jolle toimeentulotuki on myönnetty. Periminen ei saa johtaa hakijaa uudelleen toimeentulotuen tarpeeseen. Toimeentulotuki voidaan poikkeuksellisesti päättää perii takaisin myös jälkikäteen, jos tuen myöntäminen on perustunut tuen saajan tai hänen elatusvelvollisensa tahallaan antamiin erehdyttäviin tietoihin, siltä osin, kuin tuen myöntäminen on perustunut näihin tietoihin. Tällaisessa tapauksessa korvausvelvollisuutta haetaan hallinto-oikeudelta.

2 TÄYDENTÄVÄSSÄ TOIMEENTULOTUESSA HUOMIOITAVAT MENOT

2.1 Hakijan erityisistä tarpeista tai olosuhteista aiheutuvat menot

Täydentävään toimeentulotukeen sisältyvät erityismenot, joita voivat olla (ToTuL 7 c §) **tämän ohjeen mukaiset menot tai sosiaalihuollon ammattihenkilön tarpeelliseksi harkitsemat menot** henkilön tai perheen erityisen tarpeen vuoksi. Henkilön tai perheen erityisenä tarpeena voidaan pitää esim. pitkäaikaista toimeentulotuen saamista, pitkäaikaista tai vaikeaa sairautta sekä lasten harrastustoimintaan liittyviä erityisiä tarpeita.

2.1.1 Kodin perustaminen ja kodin tarvikkeet

Kodin perustamiseen ja kodin tarvikkeisiin voidaan myöntää toimeentulotukea **erityisen painavista syistä** kertaluonteisesti (esim. pitkän laitoshoidon, vankeustuomion tai asunnottomuuden jälkeen)

- enintään 200 € yksin asuvalle
- perheelle 400 €

Perusteita myöntämiselle voidaan arvioida olevan esimerkiksi silloin, jos hakijalla ei ole lainkaan koti-irtaimistoa ja voidaan arvioida, ettei hän ole itse aiheuttanut tilannetta. Toimeentulotuen myöntäminen kodin perustamiseen ja kodin tarvikkeisiin voi olla perusteltua myös tilanteessa, jossa hakijan ei ole ollut mahdollista varautua hankintoihin. Kotoa itsenäistyvät nuoret eivät kuulu tähän ryhmään.

Parisuhteen päättyessä välttämätön perusvarustus katsotaan saatavan yhteisestä kodista.

Hakijan tulee esittää tarveselvitys ja eritelty kustannusarvio tarpeellisista hankinnoista hakemuksensa liitteeksi. Ensisijaisesti tulee hyödyntää käytettyjä koneita, laitteita ja kalusteita.

Jälkihuolto nuorten kohdalla ensiasunnon perusvarustus maksetaan ensisijaisesti nuoren itsenäistymisvaroista.

2.1.2 Kodinkoneet

Hakemuksen perusteella voidaan pitkäaikaiselle (yhtäjaksoisesti 6 kk) toimeentulotuen saajalle myöntää hakijan tarveselvitykseen pohjalta avustusta kodinkonehankintoihin esimerkiksi:

- pyykinpesukone, enintään 200 € (mikäli taloyhtiössä ei ole pesukonetta tai hakijalla ei todistettavasti ole muuta pyykinpesumahdollisuutta, hakijan tulee toimittaa todistus taloyhtiöltä, jos pyykinpesumahdollisuutta ei ole)
- Jos hankintaan liittyy erilliset kuljetus- ja asennuskustannukset, niin niihin enintään 100 €.
- pyykinpesukoneen hankintaa tuetaan **enintään joka 4. vuosi**

2.2 Asumiseen liittyvät menot

2.2.1 Asumiskustannusten kohtuullisuus

Täydentävää toimeentulotukea ei pääsääntöisesti myönnetä Kelan määrittämän normin ylittäviin asumismenoihin. Hakijaa tuetaan ensisijaisesti halvemman asunnon hakemisessa. Mikäli henkilöllä joku erityinen syy tai tarve asua kohtuullisia kustannuksia kalliimmassa asunnossa, voidaan sosiaalipalveluista tehdä Kelalle määräaikainen lausunto asumiskustannusten huomioimiseksi täysimääräisinä perustoimeentulotuen laskelmassa. Kela päättää miten he ottavat lausunnon huomioon ja huomioivatko he normin ylittävät asumismenot lausunnon mukaisesti.

2.2.2 Vuokra- ja sähkölaskurästit

Vuokra- ja sähkölaskurästeihin ei myönnetä täydentävää toimeentulotukea. Ensisijainen keino on ohjata hakijaa sopimaan vuokranantajan/sähköntoimittajan kanssa maksusuunnitelmasta rästien hoitamiseksi.

Hakijaa ohjataan tarvittaessa välitystiliasiakkaaksi ja selvitetään mahdollinen sosiaalityön ja/tai -ohjauksen ja/tai edunvalvonnan tarve. Mikäli hakija toistuvasti hakee rästeihin toimeentulotukea, veloitetaan hakija palvelutarpeenarvioon.

2.2.3 Vuokra- ja sähkövakuudet

Vuokravakuus: Vuokravakuuden myöntää Kela. Ratkaisuihin, jossa Kela toteaa, ettei muuton syy ole aiheellinen, noudatetaan samaa linjaa myös sosiaalitoimistossa. Perustelluissa tilanteissa sosiaalihuollon ammattihenkilö voi antaa harkintansa mukaan puoltavan lausunnon Kelaan vuokravakuuden saamiseksi.

Vuokravakuus ja sähkövakuus voidaan myöntää Siun Sotesta **sosiaalihuollon ammattihenkilön erityisellä harkinnalla**. Hakijan muuttaessa Siun Soten

ulkopuolelle vuokravakuus voidaan sosiaalityöntekijän harkinnalla myöntää määräaikaisena enintään 12 kk ajaksi.

2.3 Lasten harrastusmenot- ja tarvikkeet

2.3.1 Lasten harrastusmenot ja polkupyörä

Lapsen harrastuksiin voidaan harkinnalla myöntää täydentävää toimeentulotukea. Ensisijaisesti hakijan on selvitettävä voiko osallistumismaksusta saada maksuvapautusta tai maksun alennusta vähävaraisuuden perusteella. Tukea myönnetään

- enintään 250 € /lapsi/vuosi
- tuki voi kohdistua yhteen harrastemeneon osallistumismaksuna tai muuna vastaavana kustannuksena

Mikäli maksusitoumus ei käy laskuttajalle, kustannuksesta toimitetaan lasku tai tosite sosiaalitoimeen. Lasku maksetaan suoraan laskuttajalle tai korvataan tositteen perusteella hakijalle (ei myönnetä rahana tilille).

Lasten harrastusvälineisiin ei myönnetä taloudellista tukea. Ensisijaisesti hakijan on selvitettävä voiko harrastusvälineitä saada lahjoituksena järjestöiltä tms.

Lapselle voidaan myöntää tukea **polkupyörän hankintaan**

- kerran alle 10 vuotiaalle lapselle 60 €
- kerran 10–17 vuotiaalle 80 €

Aikuiselle tukea polkupyörään ei myönnetä. Aikuisten harrastusmenot sisältyvät perustoimeentulotuen perusosaan.

2.3.2 Lastentarvikkeet

Lastentarvikkeisiin voidaan myöntää tukea tarveharkinnan mukaan kertaluonteisesti seuraaviin välttämättömiin tarvikkeisiin

- Vaunut/Rattaat
- Lasten sänky
- Syöttötuoli
- Turvaistuin

Kuitenkin enintään 300 €/perhe. Taloudellinen tuki maksetaan esitettyjä kuitteja tai tositteita vastaan, mikäli maksusitoumus ei käy. (Tukea ei makseta suoraan tilille eikä ennen lapsen syntymää.)

2.4 Muita täydentävän toimeentulotuen menoja

2.4.1 Tuettu loma

Toimeentulotukea voidaan myöntää loman omavastuuosuuteen joko kokonaan tai osittain asiakaskohtaisen harkinnan perusteella esim. lastensuojelun asiakasperheelle tai pitkäaikaisessa (6 kk) toimeentulotuen asiakkuudessa olevalle perheelle.

Muut perheen virkistys- ja lomamatkat kuuluvat perustoimeentulotuen perusosaan.

2.4.2 Edunvalvonta

Edunvalvontapalkkio huomioidaan menona laskun erääntymiskuukaudelle. Mikäli edunvalvoja on yksityishenkilö, hyväksytään menona korkeintaan **julkisen edunvalvojan käyttämät palkkiot ja tilintarkastusmaksu.**

Jos asumispalvelussa olevan hakijan edunvalvontapalkkio ja tilintarkastusmaksu on huomioitu menona asiakasmaksussa, niin **silloin ko. kuluja ei enää toimeentulotukilaskelmassa huomioida.**

Muista kuin toimeentulotukilaissa huomioitavista välttämättömistä menoista asiakkaan talouden osalta edunvalvonnan on huolehdittava asiakkaan maksukyvyyn mukaan. Tulot tulee käyttää ensisijaisesti asiakkaan välttämättömiin menoihin, eikä niihin ole perusteltua hakea toimeentulotukea tilanteessa, jossa samat kustannukset on jo kertaalleen huomioitu menona arvioitaessa asiakkaan maksukykyä.

Mikäli edunvalvonnan asiakkaalla on säästöjä tai omaisuutta, ne huomioidaan käytettävissä olevina varoina täydentävästä ja ehkäisevästä toimeentulotuesta päätettäessä.

2.4.3 Avioero

Avioerohakemuksen käsittelymaksuja ei huomioida.

2.4.4 Tukipalvelumaksut

Erilaisiin tukipalvelumaksuihin (ateriamaksu, siivouspalvelu, pyykkihuolto, turvapuhelin tms.) ei myönnetä toimeentulotukea. Ensisijaisesti haetaan asiakasmaksujen alentamista tai poistamista. Sosiaalihuollon palveluista määrätty maksu ja terveydenhuollon palveluista henkilön maksukyvyyn mukaan määrätty maksu on jätettävä perimättä tai sitä on alennettava siltä osin kuin maksun periminen vaarantaa henkilön tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai henkilön lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteutumista. Palvelun tuottava kunta tai kuntayhtymä voi päättää, että muitakin kuin 1 momentissa

tarkoitettuja (maksukyvyn mukaisia) maksuja voidaan jättää perimättä tai alentaa 1 momentissa tarkoitetuilla perusteilla (asiaksmaksulaki 11 §)

Asumispalvelussa olevalla asiakkaalle on laadittu **sosiaalityön suunnitelma tai muu vastaava suunnitelma, josta ilmenee asiakkaan tukipalvelujen tarve perusteluineen**. Tilanteissa, joissa palveluntuottaja laskuttaa asiakkaalta tukipalvelumaksut suoraan, asiakkaalle laaditusta sosiaalityön suunnitelmasta ilmenee asiakkaan tukipalvelujen tarve, jolloin niistä aiheutuvat kustannukset voidaan hyväksyä täydentävän toimeentulotuen käsittelyssä menona. Suunnitelma toimitetaan hakemuksen liitteenä.

Turvapuhelimesta aiheutuvat kustannukset (myös kotiin annettavana palveluna) huomioidaan toimeentulotuen laskelmassa, mikäli se on sosiaalityön suunnitelmassa arvioitu asiakkaalle välttämättömäksi.

2.4.5 Hautauskustannukset

Hautauskustannuksiin myönnettävä taloudellinen tuki myönnetään **varattomalle** vainajalle ensisijaisesti maksusitoumuksena Siun Soten hankintasopimusten mukaisesti.

Maksusitoumus hautauskustannuksiin **haetaan aina ennen vainajan hautaamista**. Kuolinpesän edustajan on selvitettävä vainajan viimeisimmät tulotiedot, pankkien saldotiedot kuolinpäivänä sekä verotustiedot.

Mikäli vainajalla on tilillä varoja, talletuksia, kiinteä omaisuutta (metsää, kiinteistö) tai muuta vastaavaa **varallisuutta, haetaan hautausavustusta vasta perunkirjan laatimisen jälkeen**.

Haettaessa hautausavustusta **hautaamisen jälkeen** tulee hakemuksen liitteenä esittää aina vahvistettu perunkirja. Vainajan hautaamisesta aiheutuneisiin välttämättömiin kustannuksiin voidaan myöntää enintään 1000 euroa avustusta. Välttämättöminä kustannuksina huomioidaan **vain** arkku, arkkuvaate, pukeminen ja kuljetukset alueen sisällä. Kuljetukset koskevat vainajan siirtämistä säilytystiloista oman kotikunnan säilytystiloihin sekä saattoajot oman kotikunnan alueella. Muuhun kuin omaan kotikuntaan suuntautuvia kuljetuksia ei korvata.

Mikäli kuolinpesä on saanut hautausavustusta rahana tai maksusitoumuksena, ennen peruskirjoituksen toimittamista, tulee kuolinpesän edustajan aina toimittaa perunkirja sosiaalitoimistoon. Mikäli jälkikäteen toimitetusta perunkirjasta ilmenee, että vainajalla on varoja, peritään myönnetty avustus tai maksusitoumuksen summa takaisin Siun Sotelle kuolinpesän varoista. Kuolinpesä ei saa käyttää kuolinpesän varoja muiden vainajan kustannusten tai laskujen maksamiseen ennen maksusitoumuksen tai avustuksen takaisinmaksua.

Tarkemmat ohjeet hautausavustuksen hakemisesta ja myöntämisestä sekä hakemuslomakkeen saa kotikunnan sosiaalitoimistosta tai <https://www.siunsote.fi/toimeentulotuki>

Vähävaraisen omaisen kukkalaitteeseen voidaan myöntää täydentävää toimeentulotukea enintään 35 euroa.

2.4.6 Romanivaatetus

Romanivaatetukseen voidaan myöntää tukea kahden vuoden (24 kk) välein enintään 450 €. Hameavustusta voidaan myöntää romaninaisille, joiden arkivaatetukseen romanihame kuuluu ja hakijalla on pitkäaikainen (yhtäjaksoisesti 6 kk) perustoimeentulotuen asiakkuus. Juhlahameeseen ei tukea myönnetä, (KHO 7.4.2000/686).

Muu romanivaatetus, kengät ja korjauskustannukset kuuluvat Kelan perustoimeentulotuella katettaviin menoihin.

2.4.7 Irtaimiston varastointi

Irtaimiston varastointikuluihin tukea voidaan myöntää sosiaalialan ammattihenkilön harkinnalla äkillisessä kriisitilanteessa enintään 3 kk:n ajaksi. Tukea ei myönnetä varaston tyhjentämiseen ja/tai varastossa olevan irtaimiston hävittämiseen varaston ylläpitäjälle tai irtaimiston omistajalle. Erytisperusteena nähdään esim. lyhytaikainen (3 kk) laitoshoido tai vankeusrangaistus.

2.4.8 Erytisruokavaliot

Erytisen korkeita kustannuksia aiheuttavasta erityisruokavaliosta aiheutuvia kustannuksia voidaan huomioida täydentävän toimeentulotuen laskelmassa menona enintään 50 €/kk, mikäli hakija ei saa korvausta muun lain perusteella ja hänellä on muita erityisiä perusteita. Hakijan tulee toimittaa hakemuksen liitteeksi lääkärin lausunto ja todennettava ruokavaliosta aiheuttama normaalia ravintoa korkeampi kustannus. Esim. keliakia tai allergia tai muu yksittäinen diagnoosi ei yksin ole perustelu korkeampiin kustannuksiin.

2.4.9 Alkolukko

Alkolukkoon ei myönnetä toimeentulotukea.

2.4.10 Valviran tai muut vastaavat maksut

Valviran tai muihin vastaaviin ammattinimikkeen rekisteröintiin liittyviin maksuihin ei myönnetä taloudellista tukea.

2.4.11 Työllistymistä tukevat kustannukset

Polku-opiskelusta, omaehtoisesta opiskelusta tai ajokortin hankkimisesta aiheutuviin kustannuksiin ei myönnetä täydentävää eikä ehkäisevää toimeentulotukea.

2.5 Opiskelu

Opiskelun kustannukset kuuluvat pääsääntöisesti perustoimeentulotukeen ja opintolaina on opiskelijan ensisijainen sosiaaliturva. Opintolaina kuuluu ammatilliseen koulutukseen ja lukio-opintoihin, pois lukien jälkihuoltonuoret ja alle 18-vuotiaat nuoret. Opiskelijat hakevat kesän ajalta perustoimeentulotuen myös Kelasta.

Ylioppilaskokeen maksut, ammattitutkinnon näyttömaksut ja koulumatkatuen omavastuuosuus voidaan huomioida toimeentulotukilaskelmassa vain, jos perheellä on pitkäaikainen toimeentulotukiasiakkuus ja nuori asuu vanhempiensa/vanhempansa kanssa (vrt. opiskelun kustannukset).

Yliopiston lukukausimaksuihin tai YTHS:n maksuihin ei myönnetä täydentävää toimeentulotukea.

2.5.1 Opiskelutarvikkeet

Opiskelutarvikkeet ensisijaisesti laajennetun oppivelvollisuuden kautta **ovat** maksuttomia opiskelijalle, tai opiskelijalla voi olla oikeus Kelan oppimateriaalilisään. Mikäli opiskelutarvikkeisiin ei saa muuta tukea, opinnoista aiheutuvina menoina voidaan huomioida välttämättömien opiskelutarvikkeiden hankintoja (mm. oppikirjat, tietokone, laskin, vaatteet, työkalut tmv.) enintään 400 €/lukuvuosi (syys- ja kevätlukukausi) mikäli opinnot ovat edenneet suunnitelman mukaisesti. Taloudellinen tuki maksetaan esitettyjä kuitteja tai tositteita vastaan.

2.5.2 Opintolainan korot

Opintolainan korkoihin ei myönnetä toimeentulotukea. Opintolainan korkoihin saa Kelan opintotukikeskuksen korkoavustusta. Mikäli koron maksaminen on edellytys uuden lainan saamiselle, korkokulut hyväksytään menona.

2.6 Vapausrangaistus

Vangin ylläpidosta vastaa rikosseuraamuslaitos. Vankilassa syntyviin kustannuksiin, ei myönnetä taloudellista tukea (esimerkiksi avovankilan ruokailuihin, vaatteisiin, opiskelukirjoihin).

Vangin hakiessa täydentävää tai ehkäisevää toimeentulotukea laaditaan hänelle sosiaalityön suunnitelma yhdessä vankilan sosiaalityöntekijän tai

erityistyöntekijän tai muun omatyöntekijän kanssa tuen tarkoituksenmukaisuuden selvittämiseksi.

Suljetussa vankilassa tuomiotaan suorittavan tai avovankilaan siirtyvän toimeentulotuen hakijan tulee selvittää vankeusajan tulot ja tilin saldo, taloudellisen tuen tarve ja sitoutua sosiaalityön suunnitelman laatimiseen.

Pitkän (min. 2,5 v) vankeusrangaistuksen loppuvaiheessa tai kotiutumista varten voidaan myöntää täydentävää toimeentulotukea enintään 100 € välttämättömään vaatekukseen, jos vangilla ei ole asiallisia siviilivaatteita. Vankilasta vapautuneen on selvitettävä mahdolliset ansiot vankilassaoloaikana (tilikortti, vapausspassi) hakiessaan toimeentulotukea. (ToTuL 7 c §)

2.7 Lasten elatus ja tapaaminen

Elatusapu ei ole täydentävään toimeentulotukeen oikeuttava meno (KHO/2076/20.7.2000). Lasten tapaamisesta aiheutuviin kustannuksiin ei myönnetä täydentävää eikä ehkäisevää toimeentulotukea.

2.8 Maahanmuutto

Ulkomaalaisen henkilön tulee hakea Kelalta ensisijaiset etuudet ja perustoimeentulotukea.

2.8.1 Kansalaisuushakemus

Kansalaisuushakemuksesta aiheutuvat menot ovat toimeentulotuessa huomioitavia vain erityisperustein. KHO:n antaman päätöksen mukaan asiakkaan tulee antaa erillinen selvitys siitä, miten Suomen kansalaisuuden saaminen edistää hänen tai hänen perheensä mahdollisuuksia pitää huolta elannostaan. Jos perustelut ovat riittävät, voidaan kulut myöntää täydentävänä toimeentulotukena kuittia vastaan (KHO 22.8.2001/1903).

2.8.2 Alkuavustus

Alkuavustusta voidaan myöntää vain kerran ensimmäiseen asuntoon muutettaessa selvitetyn todellisen tarpeen mukaan, kuitti tai kustannusarvio on esitettävä.

2.8.3 Seutulippu/kaupunkikortti

Hakijan seutulippu/kaupunkikortti huomioidaan toimeentulotuessa yksilöllisen harkinnan mukaan, mikäli hakija ei saa kotoutumistuen ylläpitokorvausta, mutta osallistuu kotoutumista tukevaan ohjattuun toimintaan. Muilta osin pakolaistaustaisten toimeentulotuki käsitellään yleisen ohjeistuksen mukaan.

2.8.4 Todistusten kääntäminen

Työhön tai koulutukseen hakeutuessa voidaan harkinnalla myöntää kertaluonteisesti tarvittavien todistusten kääntäminen.

3 EHKÄISEVÄ TOIMEENTULOTUKI

Ehkäisevää toimeentulotukea voidaan myöntää taloudellisista vaikeuksista selviytymiseksi. Sen tarkoituksena on edistää henkilön ja perheen sosiaalista turvallisuutta ja omatoimista suoriutumista sekä **ehkäistä syrjäytymistä ja pitkäaikaista riippuvuutta toimeentulotuesta** (ToTuL 1 §, 13 §). Ehkäisevä toimeentulotuki on kertaluonteinen avustus.

Ehkäisevän toimeentulotuen myöntämisen yhteydessä sosiaalihuollon ammattihenkilö tekee palvelutarpeen arvion sekä tarvittaessa sosiaalityön suunnitelman hakijan kanssa tuen vaikuttavuuden konkretisoimiseksi. Suunnitelman laatimisen tarpeen arvioi sosiaalihuollon ammattihenkilö.

Ehkäisevää toimeentulotukea voidaan myöntää sosiaalityöntekijän harkinnalla myös asiakkaalle, jolla ei ole oikeutta perustoimeentulotukeen. Ehkäisevän toimeentulotuen perimmäinen ajatus on tukea asiakkaan itsenäistä suoriutumista ja omia voimavaroja.

Ehkäisevän toimeentulotuen tavoitteet:

1. *Sosiaalisen turvallisuuden edistäminen*
2. *Omatoimisen suoriutumisen edistäminen*
3. *Syrjäytymisen ehkäiseminen*
4. *Pitkäaikaisen tuentarpeen ehkäiseminen*

Ehkäisevän toimeentulotuen käsittelyn yhteydessä on aina kartoitettava hakijan kokonaistilanne ja mahdolliset muut palvelu- ja tukitarpeet mm. velkaneuvonta, edunvalvonta, välitystili sekä mielenterveys- ja päihdepalvelut sekä lastensuojelu- ja lapsiperhepalvelut.

- 1) Ehkäisevää toimeentulotukea myönnetään talousarvion määrärahojen puitteissa.
- 2) Ehkäisevän toimeentulotuen myöntämisessä noudatetaan näiden ohjeiden lisäksi myös toimeentulolain ja Sosiaali- ja terveysministeriön ohjeiden mukaisia menettelytapoja.
- 3) Ehkäisevän tuen myöntäminen on **suunnitelmallista**: Tuki perustuu asiakkaan kokonaistilanteen erittelyyn ja arviointiin. Tarpeen vaatiessa asiakkaalle laaditaan **sosiaalityön suunnitelma**.
- 4) Ehkäisevä toimeentulotuki on tilannekohtaista, kertaluonteista, ei siis toistaiseksi jatkuvaa.
- 5) Ehkäisevä toimeentulotuki on viimesijaista ja harkinnanvaraista tukea.